

از سری کتابهای آموزش موضوعی نوبل

مجموعه کتابهای معایم درس عمومی و اختصاصی ادبیات

قرابت معنایی (جامع معایم)

ارزی ایات فردا نشی (فراکتابی)
معایم گنور به سنگ سطر به سطر و درس به درس
تست های تالیفی و گنور سراسری آزاد و بخش

آموزش سطر به سطر معایم تمامی درس

مدیر گروه ادبیات نوبل :

اسماعیل محمدزاده

هیأت علمی و ویراستاری نوبل :

بهیاد صدیق پور - اسماعیل محمدزاده

گروه مؤلفین نوبل :

مریم احمدی - سعید بهابادی نژاد - بهزاد ذاکری - مصطفی صالح دیرین - ابراهیم رضایی مقدم
بهیاد صدیق پور - مرتضی قشمی - اسماعیل محمدزاده - مسعود محمدی - کیوان ناییبی

سرشناسه:	محمدزاده، اسماعیل
عنوان:	قرابت معنایی (درک مفهوم) منطبق بر آخرین تغییرات کتاب درسی - / گردآوری و تألیف اسماعیل محمدزاده.
و نام پدیدآور:	
مشخصات نشر:	تهران: ایران باستان ۱۳۸۸. مشخصات ظاهری: ۲۴۸ ص
فروست:	سری کتابهای آموزش موضوعی نوبل
شابک:	978-600-5030-67-9 وضعیت فهرست نویسی: فیا
یادداشت:	بالای عنوان: مجموعه کتابهای مفاهیم دروس عمومی و اختصاصی ادبیات
موضوع:	دانشگاهها و مدارس عالی - ایران - آزمونها
موضوع:	ادبیات فارسی - - آزمونها و تمرینها (متوسطه)
رده بندی کنگره:	۱۳۸۸ ق ۲۸۴۴۳ م / LB ۲۴۵۳ رده بندی دیویی: ۳۷۸ / ۱۶۶۴
شماره کتابشناسی ملی:	۱۳۰۶۴۱۷

ISBN: 978-600-5030-67-9



شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۰۳۰-۶۷-۹

عنوان:	قرابت معنایی (درک مفاهیم)
ناشر:	انتشارات ایران باستان
مدیر مسئول:	سعید قاسمی
مؤلف:	گروه مؤلفین نوبل
شمارگان:	۲۵۰۰ جلد
نوبت چاپ:	اول - ۱۳۸۸
طرح جلد:	مهدی رحیمی
چاپ:	دانش پژوه
قیمت:	۳۵۰۰ تومان

آدرس: تهران - میدان انقلاب - ابتدای خیابان آزادی - ترسیده به جمالزاده شمالی - کوچه ی قائم مقام - پلاک ۳۷ - طبقه ی سوم - انتشارات ایران باستان
تلفن: ۸-۶۶۹۰۳۱۶۵ تلفکس: ۶۶۳۳۵۶۲۱

کتابه حقوق این کتاب برای انتشارات ایران باستان محفوظ است و هیچ شخص حقیقی یا حقوقی حق چاپ و نشر تمام یا بخشی از این اثر را به هر صورت اعم از فتوکپی، چاپ کتاب و جزوه و... ندارد و متخلفین به موجب بند ۵ ماده ی ۲ قانون حمایت از ناشرین، تحت پیگرد قانونی قرار می گیرند.

از گار سال‌ها پیش که با نشاط قلم در نهادهای مکرر را از دولوپین و آثار منشور می‌چشیدیم کار آسان می‌نمود ولی افتاد مشکل‌ها! بر سر زبان‌ها بود که آموزش عالی (سابق) بر آن سر است که افسار گسسته‌ی تست‌های کنکور را به دشت فرادانشی بکشانند و گذشته را به دست فراموشی بسپارد.

طرح تست‌های مکرر ملال آور از کتاب درسی (دانشی) مضر بود و محدودگر. تا آن گاه همت دانش آموزان چون مرقان خانگی پر داشت اما اوج پر نبود. ایشان سایه‌ی بال درک ادبی خود را فقط بر کتاب درسی می‌گسترند و از پرواز در آسمان مفاهیم آثار غنی ادب فارسی (فرادانشی) فرو می‌ماندند. آثار سخنورانی که هیچ لطیفه‌ای را در راه فرصت سبز حیات فرو نگذاشتند.

دست‌رسی به منابع، سهل می‌نمود. از کتاب‌خانه‌ی الکترونیکی دُج - دست مسیبان مرزاد - خبری نبود. یک دیوان را وجین و فقط چند بیت را دست‌چین می‌کردیم. آخر ذهن می‌بایست راپانه می‌بود که با احاطه‌ی کامل بر ابیات و عبارات کتب درسی آن‌ها را با ابیات و عبارات آثار دیگر تطبیق دهد. مما زنان و کورمال کورمال تحقیق خود را به آن‌جا گشاندیم که محصولش تعدادی سؤال مفهومی در کتاب جامع نوبل گشت که آن کار هم آغازین کار منبجم در قرابت مفهومی در حد دانش آموز در کشور بود. عرقاً نخستین کتاب مستقل مفهومی را نیز این انتشارات می‌بایست منتشر می‌کرد که دغدغه‌هایی ما را مانع گشت.

در این مذهب مؤلفان فرهیمی و ناشران فخمی کمر تلاش بر چنین کاری بستند که ما می‌دانیم همت سترگشان کار بزرگشان را سبب شد. اندیشه‌شان پایدار باد!

باری، نتیجه‌ی تحقیق مؤلفان نوبل آن شد که پیش چشم خورشید چشمتان کور سویی می‌زند. این اثر با سال‌ها بسامد پدید آمد. سال‌ها کنکاش، ماه‌ها تلاش، هفته‌ها دست و دل پر خراش و روزها پر از آن دغدغه که این اثر مقبول نظر افتد ای کاش!

مگر می‌شود یازیگرمان، آن استاد، دوست مشترکمان، احمد سبحانی را سپاسگزار نشد. سبحان الله!

خدایا چنان کن سرانجام کار تو خوشنود باشی و ما رستگار

نگاتی چندباره‌ی مفهوم

مفهوم چیست؟ و چگونه به آن دست می‌یابیم؟

مفهوم یعنی معنی معنی و کسی می‌تواند به مفهوم یک بیت یا متن دست یابد که نخست معنی را درک کند و معنی را با درست خواندن و بازگردانی می‌توان درک کرد. مثال:

۵- توانا بود هر که دانا بود

مراحل یافتن معنی:

۱- توانا است هر کس که دانا است.

۲- هر کس دانا است توانا است.

مفاهیم استنباطی:

۱- توصیه به دانش اندوزی

۲- توصیه به پرهیز از نادانی

۳- دانش قدرت می‌بخشد

اینا تا کنون از کنار این مصراع به سادگی نمی‌گذشتیم؟ شاید به آن دلیل که این مصراع در ذات وجود ما ایرانیان مؤکد شده است. موافقید مثال را سخت‌تر کنیم؟

۵- رطب خیره بار نازد بید

مراحل یافتن معنی:

۱- خیره، بید رطب بار نارد.

۲- نادان، درخت بید خرما بار نمی‌آورد.

۳- ای نادان، از درخت بید انتظار خرما نداشته باش.

مفاهیم استنباطی:

۱- هر کس انتظار خرما از درخت بید داشته باشد نادان است.

۲- پس نباید رفتاری را از کسی انتظار داشت که در ظرفیت وجود او گنجانده نشده است.

۳- زیرا هر کس رفتاری را می‌کند که متناسب با ظرفیت وجودی اوست.

۴- به همین دلیل است که می‌گویند: از کوزه همان برون تراود که در اوست.

۵- و همین را طراحان کنکور در بخش قرابت مفهومی آورده‌اند:

سر من از ناله‌ی من دور نیست / لیک گس را دید جان دستور نیست

در سخن مخفی شدم همچو بو در برگ گل / هر که خواهد دیدنم گو در سخن بیند مسرا

رنگین سخنان در سخن خویش نهانند / از نکبت خویش نیست به هر حال جدا گل

و...

درست و دقیق خواندن ابیات و عبارات بسیار مهم است. مثال:

آدمی امیدوار بود به خیر گسان / مرا به خیر تو امید نیست شر مرسان

واژه‌ی «بود» را بؤد خواندید یا بود؟

اگر این واژه را بؤد بخوانیم معادل «است» می‌باشد و در این صورت این مصراع

حکمتی ایرانی و متعالی را بیان می‌کند: انسان (بنی آدم) امیدوار و منتظر خیر و نیکی انسان‌های

دیگر است. به عبارت دیگر انسان‌ها باید به یکدیگر نیکی کنند. اما اگر این واژه را بود به وزن سود تلفظ کنیم پیام شاعر و حکمتی را که بیان کرده است نابود می‌کنیم و در این صورت معنی مصراع چنین خواهد شد: انسانی به خیر و نیکی دیگران امیدوار بوده است یا انسان‌ها در گذشته به خیر و نیکی دیگران امیدوار بودند اما اکنون امیدوار نیستند. شاید نتوان دانش آموزی را سراغ گرفت که با درست نخواندن متن در درک مفهوم موفق باشید در درس انگلیسی در بخش درک مطلب متنی را به ما می‌دهند و سپس چند سؤال مطرح می‌کنند. ممکن است ما معنی چند کلمه از آن متن را ندانیم اما کلیت متن را می‌فهمیم و به پرسش‌ها پاسخ می‌دهیم.

دریافت مفهوم متون فارسی هم این چنین است. یعنی ندانستن معنی یک یا چند لغت بیت یا عبارت نمی‌تواند چندان مانعی بر سر راه ما باشد زیرا رابطه‌ی هم‌نشینی کلمات کمکی است تا کلیت آن بیت یا عبارت را بفهمیم. اصلاً در مفهوم ما باید به دوسر بیت یا متن توجه کنیم و چندان به معنی تک-تک لغات توجهی نکنیم. به قول دکتر اسلامی ندوشن در درس بارقه‌های شعر فارسی:

در پالیز سعدی می‌چریدیم؛ از بوته‌ای به بوته‌ای و از شاخی به شاخی. معنی کلماتی را که نمی‌فهمیدیم از آن‌ها می‌گذشتیم. نه کتاب لغتی داشتیم و نه کسی بود که از او بتوانیم پرسسیم. خوشبختانه، دامنه‌ی کلام و معنی بقدر کافی وسعت داشت که ندانستن مقداری لغت، مانع از برخورداری ما نگردد. سعی کنیم که برخی از مفاهیم را در ذهن خود انسجام ببخشیم. مثال درباره‌ی مفاهیم عرفانی:

۱- عرفان چیست و چه معادل‌هایی دارد؟

۲- عارف کیست؟ و چه معادل‌هایی دارد؟

۳- عشق چیست؟

۴- به اعتقاد عرفا عشق از چه زمانی آغاز شد؟

۵- هجران و وصل چیست؟ در کتاب‌های درسی چه ابیاتی را به یاد می‌آوریم که در این باره باشد؟

ما به ملک بوده‌ایم یار ملک بوده‌ایم	باز همان جا رویم جمله که آن شهر ماست
خلق چو مرغ‌ایان زاده ز دریای جان	کی کند این جا مقام مرغ کز آن بحر خاست
آمد موج الست کشتی قالب بیست	باز چو کشتی شکست نوبت وصل و لقاست
هر کسی کاو دور ماند از اصل خویش	باز جوید روزگار وصل خویش
ما ز دریاییم و دریا می‌رویم	ما ز بالاییم و بالا می‌رویم

۶- سختی راه عشق چیست؟ و در کتاب درسی چگونه بیان شده است؟

نی حدیث راه پر خون می‌کند	قضه‌های عشق مجنون می‌کند
چمه فرهادها مرده در کوه‌ها	چه حلاج‌ها رفته بر دارها
به خون خود آغشته و رفته‌اند	چه گل‌های رنگین به جویبارها

۷- وحدت وجود چیست؟ آیا وحدت در عین کثرت و کثرت در عین وحدت همان وحدت وجود است؟

یار بی‌پرده از در و دیوار	در تجلی است یا اولسی‌الابصار
با صد هزار جلوه برون آمدی	که تا با صد هزار دیده تماشا کنیم تو را
دل هر ذره را که بشکافی	آفتابیش در میان بینسی
به زیر پرده‌ی هر ذره پنهان	جمال جان‌فزای روی جانان
جهان را «سر به سر آینه می‌دان»	به هر یک ذره‌ای صد مهر تابان

اگر یک قطره را دل بر شکافی
برون آید از آن صد بحر صافی
و خدایی که در این نزدیکی است / لای این شب بویای آن کاج بلند

۸- ارزش بخشی عشق چیست؟

چون شبنم اوفتاده بدم پیش آفتاب
گویند روی سرخ تو سعدی که زرد کرد؟
هم در آن پابرهنه جمعی را
پای بر فرق فرقدان بینی

۹- رازداری عشق چیست؟

هر که را اسرار حق آموختند
عاشقان گشتگان معشوقند
راز نهان دار و خمش و خمشی تلخ بود
آن که شید هم بی خبر هم بی اثر
مهر کردند و دهانش دوختند
بر نیاید ز کشتگان آواز
آن چه جگر سوزه بود باز جگر سازه شود
از میان جمله او دارد خبر

۱۰- ترک خود چگونه بیان شده است؟

یک قدم بر سر وجود نهی
تا نیایم زین تن خاکی نجات
قدم دیگر در بر ودود نهی
سجده نتوان کرد بر آب حیات
حکایت بایزید بسطامی در ادبیات (۲): هنوز تویی تو همراه توست، خود را بر در بگذار و در آی و ...

سخن آخر

بخوان تا بدانی

مدیر گروه ادبیات نوبل

اسماعیل محمدزاده

فهرست

صفحه

عنوان

فصل اول

پیش‌درآمدی بر درک مفهوم

فصل دوم

* آن‌چه در کنگره‌های سراسری، آزار و سنجش آمده است. (درس به درس)

۷ ادبیات فارسی (۲)

۲۱ ادبیات فارسی (۳)

۳۹ زبان و ادبیات فارسی ۱ و ۲ عمومی پیش‌دانشگاهی

فصل سوم

* مفهوم کلی ادبیات و عبارات درس به درس

۶۸ ادبیات فارسی (۲)

۷۹ ادبیات فارسی (۳)

۸۸ زبان و ادبیات فارسی ۱ و ۲ عمومی پیش‌دانشگاهی

فصل چهارم

* قرابت مفهومی کوناگون (کلیه‌ی رشته‌ها)

- ۱۰۰  قرابت مفهومی کوناگون (کلیه‌ی رشته‌ها)
- ۱۲۰  قرابت مفهومی در ادبیات سال دوم
- ۱۳۴  قرابت مفهومی در ادبیات سال سوم
- ۱۴۳  قرابت مفهومی در زبان و ادبیات فارسی ۱ و ۲ پیش‌دانشگاهی

فصل پنجم

- ۱۵۴  مفاهیم مکرر در کتاب‌های درسی
- ۱۶۰  مفاهیم مکرر - خردانشی (خارج از کتاب درسی)

فصل ششم

- ۱۶۶  تست‌های تألیفی

فصل هفتم

- ۱۹۲  پاسخنامه‌ی تست‌های تألیفی

فصل هشتم

- ۲۱۵  تست‌های کنکور
- ۲۳۸  پاسخنامه‌ی تست‌های کنکور